

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی
د ستراتژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز

تحليل هفته

شماره: ۲۵۵ (از ۱۲ الی ۱۹ جوزا ۱۳۹۷ هـ ش)

این نشریه مجموعه تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، امنیتی، اقتصادی و اجتماعی هفته‌وار است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی، توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی تهیه و نشر می‌گردد، تا نهادهای سیاست‌گذار و پالیسی‌ساز از آن استفاده نمایند.

آنچه در این شماره می‌خوانید:

۲ مقدمه

ایا ولسمشر به طالبان له شرعي اړخه مات کړي؟

۴ د ولسمشر تگلاره؛ په طالبانو شرعي ردونه

۶ وروستی غونډه او د اوربند اعلان

۶ پر سوله او جگړه د دغو هڅو اغېزې

معارف افغانستان؛ از شعارها تا واقعیت‌های تلخ

۹ معارف در افغانستان

۱۰ تعامل حکومت وحدت ملی با معارف

۱۱ واقعیت‌های تلخ معارف

مقدمه

په هېواد کې د جگړې درولو او سولې د ټينگښت په تړاو د ولسمشر اشرف غني د تگلارې يوه برخه هم له شرعي اړخه د طالبانو ځپل دي او له همدې کبله يې له تېر کال راهيسې دا ډول هڅې گړندۍ کړې هم دي. د دغو هڅو په دوام د تېرې اوونۍ د ديني عالمانو له غونډې او روانې جگړې پر ضد فتوا وروسته، ولسمشر غني د لومړي ځل لپاره له طالبانو سره د کوچني اختر د خوښۍ په ورځو کې اوربند هم اعلان کړ.

د ولسمشر دا هڅې داسې مهال دي، چې طالبانو په تېره څه باندې يوه نيمه لسيزه کې د افغان حکومت او بهرنيو ځواکونو پر ضد خپله جگړه گرمه ساتلې او خپلو جنگياليو ته په روحيې ورکولو کې بريالي دي. دا چې د ولسمشر دا هڅې د طالبانو پر لیکو څومره اغېزناکې دي؟ د ولسمشر دغې تگلارې ته د کتلو ترڅنگ يې، په اړه د ستراتېژيکو او سيمه ييزو څېړنو مرکز د اوونيز تحليل په لومړۍ برخه کې شننه لولۍ.

د تحليل په دويمه برخه کې بيا په هېواد کې د ښوونې او روزنې سکتور د وضعيت په اړه لولۍ. که څه هم ولسمشر دغه کال د ښوونې او روزنې له سکتور څخه د ملاتړ کال نومولی او د کال په پيل کې يې په دې برخه کې د تازه هڅو ژمنه کړې وه؛ خو د څو مياشتو له تېرېدو سره د دې برخې وضعيت لا هم له گڼو ننگونو سره مخ دی. د يوه تازه راپور له مخې، نژدې نيمايي افغان ماشومان له زده کړو بې برخې دي. دا چې د ملي يووالي حکومت له راتگ وروسته دغې برخې ته څومره پام شوی او په دې برخه کې کومې جدي ستونزې او ننگونې شته دي؟ هغه پوښتنې دي، چې د تحليل په دې برخه کې يې د ځوابولو هڅه شوې ده.

ايا ولسمشر به طالبان له شرعي اړخه مات كړي؟

د ولسمشر اشرف غني يو شمېر ځانگړنې، نوموړی له نورو افغان سياستوالو بېلوي، چې له جملې يې په چارو کې قاطعیت او د پيل کړو کارونو دوامداره څارنه يادولی شو. د نوموړي د قاطعیت له کبله وه چې له پاکستان سره په تېرو دريو کلونو کې تر ډېره د اړیکو تذبذب ونه ليدل شو او د وروستۍ بېلگې په توگه يې د همدغه خاصیت له مخې، د الکترونيکي تذکرو جنجالي پروسه پيل کړه. همدا راز يې د خپل دويم خاصیت پر مټ، د طالبانو پرضد د شرعي «ردونو» لړۍ جاري وساتله.

د افغان حکومت د وسله والو مخالفينو او په ځانگړې توگه طالبانو پرضد د ولسمشر غني د دغو هڅو له کبله ده، چې ان امريکايي جنرال رابرت نېلر هم، مياشت وړاندې د افغان جگړې د شرعي اړخ په اړه څرگندونې وکړې. نوموړي په پنتاگون کې د يوه خبري کنفرانس پر مهال، افغان طالبان رښتيني «مجاهدين» ونه بلل او زیاته يې کړه: «طالبان او داعش مجاهدین نه، بلکې تکفيريان دي؛ خو افغان او امريکايي سرتېري اصلي مجاهدین دي».¹

¹ VOA Dari, May 3, 2018, see online:

<https://www.darivoa.com/a/us-marine-corp-commander-say-afghan-and-us-troops-are-mujahdeen/4375706.html>

په کابل کې د دیني عالمانو له وروستی غونډې، د افغان جگړې په اړه د فتوا له صادرولو او د ولسمشر له خوا د اوربند له اعلان سره، د ولسمشر او په ټوله کې د اوسني حکومت دغو هڅو په ملي او نړیواله کچه پام ځان ته اړولی. ښاغلي غني له دغې غونډې وروسته پر دیني عالمانو برید هم، چې طالبانو یې مسؤلیت ونه مانه، «د پیغمبر پر وارثانو برید» وباله.²

دلته د ملي یووالي حکومت له جوړېدو راوروسته د ولسمشر غني همدغو هڅو ته کتنه کوو. دا چې دغو هڅو تراوسه څه اغېزې لرلې دي او په راتلونکې کې به پر سوله او جگړه څه اغېزې ولري؟ او ایا د ولسمشر دا هڅې به د طالبانو لیکې کمزورې کړای شي کله؟ هغه پوښتنې دي، چې لاندې یې د ځوابولو هڅه شوې ده.

د ولسمشر تگلاره؛ په طالبانو شرعي ردونه

ولسمشر غني د سیاست په ډگر کې د یوه افغان په توګه دغه اړخ ته پخوا پام کړی و. د ۲۰۰۹ او بیا ۲۰۱۴ کال په ولسمشریزو ټاکنو کې د نوماند په توګه د نوموړي ټاکنیز نښان «قرآن عظیم الشان» و او دغه نښان د عامو خلکو پر ذهنیت څه نا څه اغېز هم کړی و. په ۲۰۱۴ کال کې به د نوموړي په ګټه دا تبلیغات هم کېدل، چې د نوموړي انتخاباتي شمېره ۵ او دا د اسلام پنځه بناوې دي.³

که څه هم ولسمشر غني د ټاکنو پر مهال ژمنه کړې وه، چې له ولسمشر کېدو سره به د ارګ او جومات واټن له منځه یوسي او له همدې کبله نوموړي ته یو ځل د دیني عالمانو د ملاتړ یوه ستره غونډه هم جوړه شوه؛ خو له ولسمشر کېدو وروسته بیا هغه ژمنې په بشپړ ډول عملي نه شوې.

ولسمشر خپل لومړی غیر رسمي سفر سعودي عربستان ته د عمرې د اداء کولو لپاره وکړ او په دې توګه یې د افغان سولې او په هېواد کې روانې جگړې د درولو لپاره د اسلامي نړۍ د مرکز په توګه، د سعودي عربستان رول ته توجه زیاته کړه.

ښاغلي غني په تېرو دريو کلونو کې وخت ناوخت له دیني اړخه د طالبانو د کړنو پر غندلو ټینګار کړی. تېر کال کله چې د کابل په صدارت څلورلارې کې د طالبانو په یوه خونړي برید کې سلګونه ملکي خلکو ته مرګ ژوبله واوښته، نوموړی هم ارګ ته نژدې مشهور وزیر اکبرخان جومات ته ولاړ او هلته یې د حکومت د مشروعیت او د

² BBC Pashto, June 4, 2018, see online: <http://www.bbc.com/pashto/afghanistan-443a66389>

³ See online: <https://k.khabarial.com/archives/116990>

طالبانو د کړنو پر غندلو څرگندونې وکړې. د دې ترڅنگ يې په ځينو غونډو کې د وينا پرمهال يو شمېر ديني عالمان تر خپل څنگ درولي او د هغوی پر شتون يې استناد کړی دی. په همدې ډول يوه غونډه کې نوموړي يو ځل وويل: «زموږ سنگر زموږ جوماتونه دي... د دولت صف، د حق صف دی.»⁴

د «الخدق» په نوم د طالبانو له خوا د ۱۳۹۷ کال پسرلنيو عملياتو له اعلان وروسته، ولسمشر غني د افغانستان د جهاد د بريا ورځې په نمانځغونډه کې، د طالبانو د دغو عملياتو د رد او افغان قضیې په شرعي اړخ اوږدې خبرې وکړې. هغه وويل: «آيا دوی جناب حضرت صاحب باندې اعلان د جنگ کوي؟! زموږ جهادي مشرانو باندې، زموږ علمای کرامو باندې؟!... دا جگړه او دا اعلان ولسي او شرعي استناد نه لري... او فضل د خدای مکې معظمې نه، مدينې منورې نه، ديوبند نه او نورو ټولو ځايونو نه، فتواگانې راغلې دي، د دې فتواگانو مجموعه به په اندونيزيا کې جوړه شي.»⁵

ولسمشر په خپله دې تگلاره کې نورو نازکيو ته هم پام کړی دی. دا چې د افغانستان مطلق اکثريت خلک د حنفي مذهب پيروان دي، ولسمشر څه موده وړاندې د امام ابوحنيفه (رح) تر نوم لاندې يوه څېړنيز سمینار کې گډون وکړ او ويې ويل: «افراطي ډلې د امام ابوحنيفه (رح) له مکتب څخه ناخبره دي.»⁶

ملي يووالي حکومت له همدې کبله له اندونيزيا سره، چې د اسلامي نړۍ تر ټولو ډېر نفوس لرونکی هېواد دی، اړیکې گرمې کړې او څو میاشتې وړاندې د هغه هېواد ولسمشر کابل ته راغی. د همدغو هڅو په پایله کې د مې میاشتې په ۱۱ مه په اندونيزيا کې د دريو هېوادونو (افغانستان، پاکستان، اندونيزيا) د ديني عالمانو گډه غونډه جوړه شوه، چې پایلې يې تر ډېره د افغان حکومت د توقع خلاف وې او په صراحت سره يې د افغان جگړې د «رد» په اړه فتوا ورته کړه، بلکې د سولې د اړتيا او جگړې سره د مخالفت په اړه يې عمومي خبرې کړې وې.⁷

سره له دې چې په سعودي عربستان کې هم يوه ورته غونډه پلان شوې ده؛ خو د اندونيزيا له غونډې افغان طالبانو په تبليغاتي ډگر کې په خپله گټه کار واخيست او له همدې کبله افغان حکومت په يوه عاجل اقدام کې د شاوخوا ۲۰۰۰ افغان ديني عالمانو يوه غونډه راولبله او په هېواد کې د روانې جگړې پرضد يې فتوا وکړه.⁸

⁴ ARG, Office of the president, Feb 2, 2018, see online: <https://president.gov.af/ps/News/2001888>

⁵ Office of the president, April 29, 2018, see online: https://president.gov.af/ps/President_Speech_jihad

⁶ Azadi Radio, May 14, 2018, see online: <https://pa.azadiradio.com/a/29225635.html>

⁷ The High Peace Council of Afghanistan (HPC), Indonesian meeting declaration in Pashto, May 14, 2018, see online: <http://www.hpc.org.af/dari/index.php/fa/2011-04-08-11-56-57/2018-01-17-16-24-51/1337-2018-05-14-05-41-45>

⁸ See online:

<http://hpc.org.af/dari/index.php/fa/2011-04-08-11-56-57/2018-01-17-16-24-51/1353-2018-06-05-06-24-11>

وروستی غونډه او د اوربند اعلان

په کابل کې د دیني عالمانو غونډه، چې تېره دوشنبه (۴ جون ۲۰۱۸) د لویې جرگې په خېمه کې جوړه شوه، یوه له هغو هڅو گڼل کېږي، چې د کابل پروسې له دویمې غونډې وروسته، د افغان حکومت او طالبانو د مخامخ خبرو د پیل لپاره، پر طالبانو د فشار واردولو په موخه جوړېږي.

د دغو فتواو ستونزه او د کم اغېز لامل دا دی، چې له یوې خوا دا غونډې د حکومت له خوا تنظیمېږي او له بلې خوا په دغو فتواو کې په هېواد کې د بهرنیو ځواکونو د حضور، بمباریو او پوځي عملیاتو په اړه هېڅ نه ویل کېږي، کوم څه چې له مذهبي اړخه د روانې جگړې اساسي ټکی بلل کېږي او له همدې کبله یې طالبان هم د ردولو لپاره اسانه دلیلونه وړاندې کوي. د وروستۍ فتوا په اړه هم طالبانو د یوې اعلامیې په خپرولو سره دا د هغو فشارونو یوه برخه وبلله، چې په وینا یې په تېره مارچ میاشت کې یې په افغانستان کې د امریکایي او ناتو ځواکونو عمومي قوماندان جنرال نیکولسن په اړه څرگندونې کړې وې او پر دغې ډلې یې د مذهبي فشارونو د زیاتولو خبره هم کړې وه.^۹

که څه هم د دیني عالمانو د وروستۍ غونډې د اغېزو او نوعیت په اړه نیوکې شته دي؛ خو د ولسمشر له خوا له دغې غونډې دوې ورځې وروسته د کوچني اختر په ورځو کې د یوې اوونۍ اوربند اعلان نه یوازې دا چې د دغې غونډې پرېکړو ته تر څه بریده اهمیت ورکړ، بلکې له عامو افغانانو سره یې هم د سولې په لور د یوه نوي او بې مخینې گام د اوچتولو په توگه هیلې راوټوکولې؛ ځکه دا له ۲۰۰۱ کال راهیسې لومړی ځل دی، چې د افغان حکومت له خوا له طالبانو سره د یوې اوونۍ لپاره اوربند اعلانېږي.

پر سوله او جگړه د دغو هڅو اغېزې

د کابل پروسې په دویمه غونډه کې طالبانو ته د افغان حکومت د سولې له وړاندیز وروسته، پر طالبانو د فشار لپاره دا ډول هڅې زیاتې شوې دي؛ ځکه طالبانو د ولسمشر د سولې وړاندیز ته په خپلې چوپتیا او د پسرلنیو عملیاتو په اعلان سره د رد ځواب ورکړ. د طالبانو د دغه دریځ اساسي دلیل دا دی، چې ولسمشر د سولې په طرحه کې د بهرنیو ځواکونو د حضور د برخلیک په اړه هېڅ نه دي ویلي؛ بلکې په هېڅ حکومتي اعلامیه کې دا ټکی نه راوړل کېږي، کوم څه چې طالبان یې په خپله هره اعلامیه کې یادونه کوي او همدا د جگړې د دوام اصلي عامل بولي. بل پلوه دا هغه ټکی دی، چې د طالب جنگیالیو د جگړې روحیه تغذیه کوي.

^۹ see online, Taliban reaction: <http://scprd.com/?p=8191>
<http://shahamat1.com/?p=119847>

د حزب اسلامي او افغان حکومت ترمنځ سولې او د وروستيو فتواو په څېر نورو هلو ځلو که څه هم تر يوه بريده پر عامه ذهنيت اغېز کړی؛ خو د طالبانو د جگړې پر لیکو او په هېواد کې د تاوتریخوالي پر کچه يې هېڅ اغېز نه دی لرلی. د ملي او نړيوالو ادارو د راپورونو له مخې، د ۲۰۱۸ کال لومړۍ مياشتې د تېر کال په پرتله لا ډېرې خونړۍ شوې دي.¹⁰ ځکه له يوې خوا دا جگړه د فتواو له کچې ډېره پېچلې ده او بلې خوا که بيا هم خبره د فتوا وي، د طالبانو د جگړې پيل له دا ډول فتواو شوی او عملا يې اوسنی مشر هم د «شيخ الحدیث» لقب له ځان سره لري.

په داسې حال کې چې د افغانستان لپاره د ترمپ د پوځي تگلارې له اعلان وروسته د جگړې په ډگر کې د بهرنیو ځواکونو رول زیات شوی هم دی او يوازې په تېره اېرېل مياشت کې يې تر ۵۰۰ زیات هوايي بریدونه کړي؛ ځکه نو په اوسني وخت کې د بهرنیانو پوځي حضور، بمبارۍ او شپني او نور عمليات له پامه غورځول به، ان د يوه اړخيز اوربند له اعلانولو سره سره هم، نه سولې ته لاره هواره کړي او نه به هم د طالبانو جگړه ييز ځواک وځپلی شي. پای

¹⁰ See online, First quarter 2018:

https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_protection_of_civilians_first_quarter_2018_report_11_april_0.pdf

معارف افغانستان؛ از شعارها تا واقعیت‌های تلخ

بهبود وضعیت معارف در طول ۱۷ سال گذشته، یکی از شعارهای مهم و برجسته دولت افغانستان و جامعه جهانی بود؛ اما با گذشت این مدت طولانی و مصرف میلیاردها دالر، با آن که معارف پیشرفت‌های چشم‌گیری نیز داشته، ولی هنوز هم مشکلات و چالش‌های زیادی این عرصه حیاتی را تهدید می‌کند و میلیون‌ها کودک افغان از رفتن به مکاتب محروم اند.

تحقیق تازه مشترک یونیسف و وزارت معارف افغانستان نشان می‌دهد که در سراسر افغانستان ۴۴ درصد (۳,۷ میلیون) کودک واجد شرایط، از رفتن به مکاتب محروم اند. ناامنی‌ها، نبود سهولت‌های لازم در مکاتب، بی‌جاشدن از مسکن و ازدواج‌های زیر سن از عواملی اند که در گزارش مذکور در پیوند به این وضعیت بیان شده است.^{۱۱}

^{۱۱} وزارت معارف افغانستان: «گزارش وزارت معارف و یونیسف در مورد اطفال بیرون از مکتب نشر شد»، ۱۳ جوزا ۱۳۹۷ هـ.ش:

<http://moe.gov.af/fa/news/73880>

عرصه معارف که یکی از اساسی‌ترین و حیاتی‌ترین بخش‌های زندگی بشریت می‌باشد و نقش مهمی در روند پیشرفت جوامع بشری دارد، در حال حاضر علاوه بر این که ناامنی‌ها، پایین بودن کیفیت، فساد اداری در ادارات تعلیمی و سایر مشکلات، این عرصه حیاتی را در افغانستان تهدید می‌کند، سیطره همزمان حکومت و طالبان بر مکاتب و ادارات تعلیمی در مناطق تحت کنترل طالبان نیز یکی دیگر از مشکلاتی است که معارف کشور با آن روبرو است.

عرصه معارف و تعلیم و تربیه در افغانستان، چگونگی تعامل حکومت وحدت ملی با معارف و مشکلات موجود در معارف کشور از جمله مواردی اند که در این تحلیل روی آن بحث صورت گرفته است.

معارف در افغانستان

نخستین مکتب به سبک امروزی حدود ۱۱۵ سال قبل از امروز در سال ۱۲۸۲ هـ ش در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان تأسیس شد که معلمان و مسؤولین اداری آن از کشور هند بودند و نیز در آن زمان برای پیشرفت و بهبود معارف گام‌های مقدماتی برداشته شد؛ اما در زمان امان الله خان معارف کشور نسبت به قبل مورد توجه بیشتر قرار گرفت، مکاتب در کابل و دیگر ولایات کشور توسعه پیدا کرد، وزارت معارف تأسیس گردید و نیز انجمنی برای تألیف و ترجمه کتاب‌های درسی و بررسی وضعیت مکتب‌ها و شاگردان در کابل تأسیس گردید.

با آن که این سلسله از آغاز الی کودتای خونین کمونیستی ۷ ثور ۱۳۵۷ هـ ش سیر صعودی داشت، اما بعد از آن تا حمله امریکا بر افغانستان در سال ۱۳۸۰ هـ ش، به دلیل تحولات عمیق سیاسی، اجتماعی، جنگ و منازعات در کشور، این عرصه نیز فراز و نشیب‌های زیادی را متحمل شد و ضربه سنگینی به پیکر آن وارد شد.

پس از سقوط رژیم طالبان و تشکیل نظام جدید، وضعیت معارف دچار تحول شد و صفحه جدیدی در این عرصه رقم خورد. در سراسر افغانستان هزارها مکتب فعال گردید و صدها هزار متعلم در آن مشغول فراگیری آموزش شدند. چنانچه در سال ۱۳۸۰ هـ ش، ۳۳۸۹ مکتب در افغانستان فعال بود؛ اما اکنون این رقم نظر به معلومات وزارت معارف افغانستان به ۱۷۴۰۰ باب می‌رسد که نزدیک به ۹ میلیون متعلم در آن مشغول آموزش اند.

با این همه، مشکلات و چالشی‌های نیز وجود دارد که معارف افغانستان از آن متأثر می‌باشد. پایین بودن کیفیت معارف، نبود امنیت، موجودیت فساد، فقدان مواد درسی لازم و کمبود معلمان مسلکی از جمله مشکلاتی اند که معارف افغانستان با آن دست و پنجه نرم می‌کند.

تعامل حکومت وحدت ملی با معارف

بهبود وضعیت معارف یکی از شعارهای برجسته رئیس جمهور غنی در زمان پیکارهای انتخاباتی بود و با رسیدن او به کرسی ریاست جمهوری، در اوایل کارش در مراسمی به مناسبت تجلیل از روز معلم (۲۳ میزان ۱۳۹۳ هـ ش) بر عملی شدن شعارهای خود تعهد تازه بست.

رئیس جمهور غنی تعهد نمود که جهت بهبود و ارتقای سطح دانش معلمان کشور سعی و تلاش خواهد کرد، برای بلند بردن کیفیت تعلیم و تربیه سرمایه‌گذاری بیشتر روی معلمان صورت خواهد گرفت تا فارغان صنوف ششم، نهم و دوازدهم ما نیز صاحب کار آبرومندانه گردد و با عزت زنده‌گی کنند. او همچنان وعده نمود که فاصله مدرسه و مکتب را از بین خواهد برد و به تعلیمات دینی توجه بیشتر خواهد نمود. بر بنیاد تعهدات رئیس جمهور، در زمان شش ماه برای تمام معلمان کشور در ولایات مربوطه شان یک نمره زمین توزیع خواهد شد و نیز خطاب به معلمان گفت: «به هر اندازه که با فساد مبارزه نمودید و عواید دولت ازین مدرک بیشتر گردید، به همان اندازه در معاشات تان افزودی به عمل خواهد آمد.»¹²

هرچند این تعهدات رئیس جمهور غنی در اوایل کار حکومت وحدت ملی امیدواری‌ها و خوشبینی‌های را در رابطه به بهبود وضعیت معارف به بار آورد، اما با گذشت بیش از یک سال از عمر حکومت وحدت ملی، رئیس جمهور غنی خود به خاطر عدم عمل بر تعهداتش از معلمان پوزش خواست و یک بار دیگر در مراسم آغاز سال تحصیلی ۱۳۹۵ هـ ش تعهد کرد که معارف را در رأس برنامه‌های حکومت قرار می‌دهد.¹³

¹² کلید گروپ: «وعده‌های که عملی نشد»، ۱۹ میزان ۱۳۹۵ هـ ش:

<http://tkg.af/%D9%88%D8%B9%D8%AF%D9%87%E2%80%8E%D9%87%D8%A7%DB%8C%DB%8C-%DA%A9%D9%87-%D8%B9%D9%85%D9%84%DB%8C-%D9%86%D8%B4%D8%AF>

¹³ بی بی سی فارسی: «شروع مکاتب در افغانستان؛ غنی برای 'وعده‌های عملی نشده' پوزش خواست» ۲۲ مارچ ۲۰۱۶ م، لینک گزارش:

http://www.bbc.com/persian/afghanistan/2016/03/160322_k04_first_school_day_president_admits_failure

رئیس جمهور غنی در مراسم آغاز سال تحصیلی ۱۳۹۷ هـ ش نیز بر تعهدات گذشته خود مواردی تزهی نیز افزود و گفت که تا دو سال آینده برای ۶۰۰۰ مکتب تعمیرهای جدید اعمار خواهد شد، مکاتب مرکز و ولایات کشور را با انترنت وصل خواهد ساخت و نیز تأکید نمود که تا ۲۷ ماه اسد سال جاری تعهد خود را در رابطه به بلند بردن معاشات معلمان عملی خواهد کرد.^{۱۴}

با این حال از تعهدات اخیر رئیس جمهور غنی چند ماه می‌گذرد، اما معارف در همان وضعیت به سر می‌برد و نشانه‌ی از عملی شدن تعهدات اشرف غنی به چشم نمی‌خورد. در این زمینه، گزارش اخیر مشترک یونیسف و وزارت معارف افغانستان حاکی خوبی از وضعیت ناگوار معارف در کشور می‌باشد.

واقعیت‌های تلخ معارف

- **مدیریت طالبان بر معارف؛** با آن که گروه طالبان در ساحات تحت کنترل شان بدون مکاتب دخترانه به سایر فعالیت‌های ادارات تحصیلی اجازه داده است، اما در عین حال جریان تعلیم و تربیه در آن مناطق را نیز نظارت می‌نمایند.
- طالبان برای نظارت مکاتب در ساحات تحت کنترل شان کمیسیون‌های مشخصی دارد که جریانات معارف را نظارت می‌کند، در بخشی از نظارت آن‌ها تغییراتی در نصاب تحصیلی دولت افغانستان نیز وارد شده است.
- مرکز مطالعات استراتژیک و منطوقی به معلوماتی دست یافته است که نشان می‌دهد، طالبان در چندین ولایت (از جمله میدان وردگ، لوگر، غزنی، کندز، ننگرهار، کنر، هلمند و غیره) در مناطق تحت کنترل خود مکاتب را نظارت و مدیریت می‌کنند و در مواردی مدیریت و تصامیم آنان با تصامیم دولت در تضاد بوده که به دلیلش گاه‌گاهی شمار زیادی از مکاتب با تهدید مسدود شدن نیز مواجه شده است. به گونه‌ی مثال چندی قبل با بانکی ساختن سیستم معاشات در برخی مناطق تحت کنترل طالبان تمام کارمندان معارف از سوی این گروه از اخذ معاشات از طریق بانک منع گردیدند و تا حدود شش ماه معاشات خویش را دریافت نکرده بودند.

^{۱۴} دفتر ریاست جمهوری اسلامی افغانستان، «سال جدید تحصیلی با نواخته شدن زنگ مکتب توسط رئیس جمهور غنی، آغاز شد»، ۴ حمل ۱۳۹۷ هـ ش:

<https://president.gov.af/fa/News/90142018>

به اساس معلوماتی که به مرکز مطالعات استراتژیک و منطوقی رسیده است، طالبان در این مناطق به گونه دوامدار و منظم از جریان درسی، حاضری معلمین و نیز نصاب درسی نظارت می‌کنند. طالبان در صنوف مختلف مضامین چون: «الخيرالكثير للمجاهد والأسير، اذکار صبح و شام و دعاها، نماز آسان فارسی، تعلیم الاسلام و تیسیر المنطق» را نیز اضافه کرده‌اند.

- **متأثر بودن معارف از فعالیت‌های انتخاباتی؛** مانند انتخابات دوره‌های قبلی، امسال نیز با آغاز روند پروسه ثبت‌نام رأی دهنده‌گان اکثریت این مراکز در مکاتب فعالیت می‌کنند. این مسئله از یکسو مردم را نگران امنیت مکاتب و اطفال شان ساخته است، چون در حال حاضر یکی از اهداف نظامی مخالفین مسلح دولت هدف قراردادن این مراکز نیز است؛ اما از سوی دیگر به دلیل عدم شفافیت در پروسه ثبت‌نام و موجودیت فساد، در برخی مکاتب معلمان و مدیران مکاتب مصروف جمع‌آوری تذکرها می‌شوند و فروش آن‌ها بر نامزدان انتخابات پارلمانی اند.

مرکز مطالعات استراتژیک و منطوقی به معلوماتی دست یافته است که نشان می‌دهد در برخی از مکاتب شهر کابل برخی از معلمان و مدیران در مکاتب به بهانه ساخت شهادتنامه‌ها از شاگردان صنوف دوازدهم تذکرها می‌گیرند و در مقابل پول بر نامزدان انتخابات می‌فروشند و این وضعیت روند تدریس در مکاتب را مختل ساخته است.

- **تهدیدات امنیتی در برابر معارف:** جنگ و ناامنی چالش دیگری در برابر معارف افغانستان می‌باشد. گروه طالبان در ساحات تحت کنترل شان به میل خود از جریان تعلیم و تربیه نظارت می‌نمایند و نصاب خود را در آن تدریس می‌کنند؛ اما ساحات نیز در افغانستان وجود دارند که یا مکاتب به دلیل جنگ مسدود اند و یا هم از سوی گروه‌های مخالف مسلح دولت مسدود شده‌اند و به کسی اجازه داده نمی‌شود تا راهی مکتب شود. در این میان به تازه‌گی گروه داعش با پخش خبرنامه‌ی گفته‌اند که مکاتب را در ولایت ننگرهار هدف قرار می‌دهند و مردم باید از رفتن کودکان شان به مکتب‌ها جلوگیری کنند.¹⁵

¹⁵ رادیو آزادی: «نگرانی وزارت معارف از هشدار داعش به مکاتب ننگرهار!» ۱۴ جوزا ۱۳۹۷ هـ.ش:

<https://da.azadiradio.com/a/29269899.html>

- **کیفیت پایین و ضعف مدیریت:** با آن که در طول بیش از یک‌ونیم دهه گذشته معارف افغانستان از نظر کمیت پیشرفت قابل ملاحظه‌ای داشته است، اما کیفیت و سطح پایین تعلیمی در معارف افغانستان، هنوز هم یکی از چالش‌های مهم به شمار می‌رود. براساس آمار وزارت معارف افغانستان تنها ۲۷ درصد از (۱۷۰۰۰۰) تن معلم، کمترین شرایط یک معلم مسلکی یعنی فراغت از صنف چهارده را دارا می‌باشند و این وضعیت در کنار عوامل دیگر، مستقیماً بر کیفیت و سطح تعلیم در کشور تأثیر گذاشته است.^{۱۶}
- از سوی دیگر، پایین بودن توانمندی اجرائیوی سکتور معارف در مرکز و ولایات، کمبود ظرفیت‌های کادری و کاری متخصص و گماشتن افراد غیر مسلکی به دلیل فساد اداری موجود در معارف افغانستان، مشکل ضعف مدیریت و نظارت را به بار آورده است.

پایان

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrskabul.com - csrskabul@gmail.comوب سایت: www.csrskabul.com -- www.csrskabul.net

شماره تماس دفتر: (+93) 202564049 - (+93) 784089590

محقق ارشد: حکمت الله خُلاوند

محقق و مسؤول تحليل هفته: ضياء الاسلام شیرانی

محقق و مسؤول نشر تحليل هفته: احمدشاه راشد

hekmat.zaland@gmail.com

(+93) 775454048

zi.shirani@gmail.com

(+93) 764747548

ahmadshahr786@gmail.com

(+93) 784249421

¹⁶ وزارت معارف افغانستان، «چالش‌های کلیدی»: <http://moe.gov.af/fa/page/2020>